

MATKO MARUŠIĆ

„Korupcija je u svim segmentima društva. Budući da se članovi akademske zajednice uglađeno ponašaju, učeni su, cijenjeni i pametno i vješto govore, čini se, i očekuje se, da je tu korupcija manja. No nije, veća je! Razlog je tome što je akademska zajednica zaštićena od zakona, inspekcija i policije svojim općim ugledom i pisanim ili nepisanim pravilom o akademskoj nezavisnosti. Dok građani uključeni u običnu korupciju mogu strepiti od istrage i kazne, od toga je korupcija u akademskoj zajednici potpuno zaštićena. Dapače, budući da nema kriterija ni mjerenja vrijednosti, ili su kriteriji formalni, prenisiki, ili se izigravaju, u akademskoj se zajednici upravo korupcijom najčešće i napreduje u hijerarhiji i ugledu. U hrvatskoj akademskoj zajednici ishod korupcije je nagrada, a ne kazna!

Medicinski fakultet nije u tome iznimka, nego predvodnik, jer su njegovi članovi i dodatno moćni zbog prirode i značenja svoje profesije, te izravne ili posredne uključenosti mnogih u politiku. Stanje je strašno! Pod krinkom akademske finoće, liječničke blagosti i znanstvenoga ugleda, provode se nezamisliva korupcija i nepotizam, koji se u konačnici svode na prelijevanje golemih količina novca iz državnog proračuna u privatne džepove.

Posljedica su potpuno uništenje sustava zdravstva i rada visokoga školstva, te golemi gubici u odgovarajućim proračunima i, u konačnici, vrtoglavo povećanje vanjskoga duga. Na međunarodnoj razini obilježeni smo kao vrlo korumpirana, a znanstveno i akademski potpuno beznačajna zemlja.

Najveća je šteta ona dugoročna: ne samo što se studenti slabo obrazuju, nego se i moralno kvare. Nakon diplome ulaze u sustav i definitivno se uvjere da se »ništa ne može pošteno«. Tako i oni postaju nepošteni akademski poslenici i - zatvara se začarani krug zla i propasti. Naposljetku živimo - onako kako živimo: u sumnji, laži, grijehu i - većina naroda - u duhovnom i materijalnom siromaštvu. ...“

Ovo su riječi profesora Matka Marušića, riječi koje će se u budućnosti navoditi u udžbenicima Povijesti hrvatske medicine; morati će se znati jednako dobro kao patofiziologija ili liječenje brojnih bolesti, a citirati će se kao podsjetnik jednog tragičnog i bolnog razdoblja našeg zdravstva.

Slučaj profesora Marušića sramotan je i veličanstven u isto vrijeme; sramotan jer pokazuje moralnu izopačenost i nedoraslost svojoj društvenoj zadaći onih koji moraju biti uzor, predvodnici, najbolji od najboljih, moralniji od najmoralnijih. Veličanstven stoga jer oživljava bajkovite priče o pobjedi jednog, usamljenog, uzvišenog, svjesnog, nad gomilom mračnih, zlih, niskih, nesvjesnih. Veličanstven i stoga što ulijeva nadu u drugačiju budućnost, budućnost u kojoj će profesor Marušić biti pravilo, a ne iznimka.

Profesor Matko Marušić s 24 je godine završio Medicinski fakultet u Zagrebu i postao znanstvenik–istraživač i nastavnik na istom fakultetu. U 51. godini života postaje redoviti profesor u trajnom zvanju. Od 1. studenoga 2008. zaposlen je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, a 2009. postaje i dekan istog fakulteta. Tijekom 1990. osnovao je i otad vodi časopis Croatian Medical Journal. Riječ je o časopisu svjetskoga, besprijekornoga ugleda. Od 1980. do danas pronašao je dvogodišnje stipendije u Njemačkoj i SAD za 121 mladoga hrvatskog znanstvenika.

Tegobe koje je profesor Marušić sa svojom obitelji morao proći zbog ukazivanja na korupciju na Medicinskom fakultetu u Zagrebu znaju samo oni koji su prošli sličnu muku: pritiske, prijetnje, ucjene, suđenja, dokazivanja očitog, ponižavanja, a svakako valja istaći i sramotan zahtjev Medicinskog fakulteta za njegovim psihijatrijskim vještačenjem.

Unatoč činjenici što je Upravni sud poništio stegovne mjere koje je Medicinski fakultet donio protiv profesora Marušića, njegove optužbe za korupciju nisu istraživane nego još uvijek čekaju neka bolja vremena. Čekaju budućnost u kojima će profesori biti moralni uzori, pošteni i hrabri, odnosno upravo takvi kao što je to profesor Matko Marušić, ovogodišnji dobitnik Nagrade Hipokrat.

SREĆKO SLADOLJEV

Odrednice pojma **srčanost** ili *hrabrost* govore nam da je srčanost uz *mudrost, pravednost i umjerenost* jedna od četiri osnovne ljudske [vrline](#). Temelj joj je jaka i stabilna želja za ispunjavanjem svoje osobne obaveze usprkos velikim preprekama, opasnostima i teškoćama. Sam je Aristotel isticao kako srčanost prethodi svim drugim vrlinama jer se one bez nje ne mogu ostvariti.

Nimalo slučajno, korijen se riječi *srčanost*, ne samo u našem jeziku nego i u drugim jezicima, (engl. - courage, talijan. - corragio, španj. - coraje) nalazi u riječi *srce*. Jer, za učiniti hrabri moralni čin, osobito danas u Hrvatskoj, potrebno je iznimno i veliko srce – srce koje osjeća ljubav prema svojoj zajednici, srce koje je u stanju doživjeti bol zbog nepravde, srce u kojemu ima snage za borbu protiv zla, srce koje je odvažno učiniti ono što je ispravno unatoč postojećoj opasnosti, srce koje će odbaciti ustrašeni glas razuma o uzaludnosti borbe za Istinu. A upravo takvo, iznimno srce ima doktor Srećko Sladoljev.

Srećko Sladoljev, doktor znanosti iz područja biomedicine, diplomirao je 1978. na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu i odmah dobio posao asistenta na Katedri za animalnu fiziologiju. Početkom 1980. kao stipendist Euroatoma odlazi u München gdje je bio član skupine koja je među prvima u svijetu usvojila tehnologiju limfocitnih hibridoma, za čije je otkriće nakon nekoliko godina dodijeljena Nobelova nagrada.

Dr. Sladoljev 1983. postaje djelatnik Imunološkog zavoda, a uže područje njegovog zanimanja i rada svo vrijeme je primjena temeljnih otkrića u cilju razvoja imunobioloških pripravaka u zdravstvene svrhe. Voditelj je proizvodnje prirodnog interferona ali i pokretač niza projekata čiji je krajnji cilj stvaranje što djelotvornih protuvirusnih lijekova, između ostalih i onih protiv virusa gripe. Zbog angažiranosti u tijelima Zavoda i sukoba zbog načina privatizacije doživljava niz osobnih i profesionalnih udaraca. Jedan je od najvećih svakako dobivanje otkaza nakon otkrivanja nezakonitih radnji oko nabavke cjepiva protiv svinjske gripe. Apsurdnost je cijele afere u činjenici da je dr. Sladoljev stradao stoga što je presavjesno obavljao svoj posao kao član Nadzornog odbora, dakle kao osoba kojoj je *dužnost* brinuti se o zakonitom radu ustanove koju nadzire.

Kada se u budućnosti bude učilo u junacima borbe protiv korupcije u zdravstvu u Hrvatskoj, izučavanje sudbine doktora Srećka Sladoljeva biti će središnja tema i to iz više razloga.

Za nas je građane, osobito bolna i ponižavajuća nezainteresiranost službenih tijela za ozbiljan sukob s korupcijom. Unatoč činjenici što je otkaz dr. Sladoljeva postao javna mrlja hrvatskog zdravstva, nitko od dogovornih nije ništa učinio kako bi je što prije sprao; dapače, i danas, nakon nekoliko mjeseci, ta sramotna mrlja i dalje stoji na obrazu odgovornih.

No, znatno opasnija i po pojedinca i po cijelo društvo zacijelo je okrutnost i bezobzirnost skupina koje su prozване zbog nezakonitih radnji. Uobičajeno omalovažavanje na poslu, onemogućavanje napredovanja i smjenjivanje s položaja sve su češće protkane i davanjem otkaza, premlaćivanjem, a ponekad i ubojstvima.

Biti svjestan svih tih mogućnosti, višekratno ih doživljavati ali i dalje ustrajati u borbi za pravednost mogu samo rijetki iznimni pojedinci čije je srce ispunjeno ljubavlju prema istini te neizmjernom hrabrošću. Obično se kaže kako hrabrost nije ni poricanje straha ni odsutnost straha. Hrabrost je slobodnim izborom donijeti odluku i učiniti ono što je ispravno, *unatoč* osjećaju straha. Takve odluke mogu donijeti samo veliki ljudi, a mi imamo čast današnju nagradu dodijeliti jednom od najvećih – dr. Srećku Sladoljevu.

NATAŠA ŠKARIČIĆ

Istraživačko novinarstvo najcjenjeniji je i najsloženiji oblik novinarskog izvještavanja prema važećim stavovima novinarske struke, a istovremeno i najopasniji i najpogubniji vid novinarstva za samog novinara.

Novinari istraživači često su svugdje u svijetu izloženi pritisku politike, kriminalnog miljea, ali samog uredništva koje je često sklonije kompromisima u struci nego su to sami novinari.

U današnjoj Hrvatskoj istraživačko novinarstvo nerijetko uništava samog novinara i njegov egzistencijalni položaj na izdavačkom tržištu, budući da to tržište danas češće preživljava za račun i u interesu politike i krupnog kapitala, nego u interesu javnosti.

Dobitnica ovogodišnje Hipokratove nagrade novinarka Nataša Škaričić upozoravala je nebrojeno puta na ovakve probleme novinarske profesije u Hrvatskoj, čime je barem dijelom zaslužna da je ta tema postala dio javne rasprave u hrvatskom medijskom prostoru, no istodobno je na vlastitoj koži osjetila udar izdavača i cenzora na najgrublji mogući način.

Nataša Škaričić je neupitna junakinja hrvatskog istraživačkog novinarstva u području zdravstva. Njeno je ime postalo zaštitni znak za traženje istine i borbe za etičnost u zdravstvu, apel za očuvanje humanosti i zakonitog funkcioniranja našeg zdravstvenog sustava. Nitko se kao Nataša Škaričić nije borio za boljitak našeg zdravstva i nitko kao ona nije otvorio toliko bolnih i sramotnih slučajeva. Nažalost, i nitko kao ona nije, kao nagradu za svoj rad, proživio toliko bolnih i sramotnih životnih udaraca.

Nataša Škaričić autorica je brojnih afera o korupciji i kriminalu u zdravstvu i socijalnoj skrbi kao što su „afera Kurjak“, „afera Brezovica“, „Shimadzu“, „slučaj Neuron“, ali i brojnih istraživačkih i analitičkih tekstova o sustavu zdravstva, farmaceutskoj industriji, pravima pacijenata i zlouporabama liječničke profesije i etike.

Za svoj je rad nagrađena prestižnim nagradama „Miljenko Smoje“ za novinara godine koju dodjeljuje „Slobodna Dalmacija“ i „Marija Jurić Zagorka“ za istraživačko novinarstvo koju dodjeljuje Hrvatsko novinarsko društvo.

Koncem 2008. i početkom 2009. godine javno je upozoravala na politički pritisak kojemu su mediji izloženi pri izvještavanju o zdravstvenoj reformi zbog čega je izostao javni dijalog o upropaštavanju javnog zdravstva na račun privatnog zdravstvenog i osiguravateljskog tržišta.

Zbog toga je u veljači ove godine, nakon 20 godina profesionalnog angažmana u novinarstvu, bez ikakvog obrazloženja dobila otkaz u EPH-ovoj „Slobodnoj Dalmaciji“ za koju je, među ostalim, pisala i serije komentara pod nazivom „Druga pomoć“.

Komentare Nataše Škaričić objavljuje i Jutarnji list na svom portalu.

Kroz „Drugu pomoć“ autorica je iznijela cijeli niz problema u zdravstvenom sustavu koji su u dnevnim izdanjima EPH bili cenzurirani, kao što je slučaj Mirjane Pukanić, slučaj prof. Matka Marušića na Medicinskom fakultetu u Zagrebu i ostalih.

O otkazu kojeg je Škaričić dobila u svojoj matičnoj kući, pisao je i British Medical Journal, tvrdeći da je novinarka Škaričić žrtva moćnog medicinskog lobija u Zagrebu, a sir Iain Chalmers, urednik slavne James Lindt Library o ovom je događaju izvijestio i Ured Ollija Rehna.

Od 1. srpnja 2009. radi kao pomoćnica Glavnog urednika Business.hr-a gdje je objavila cijeli niz tekstova o zdravstvu, od kojih je najpoznatiji skandal s Imunološkim zavodom u Zagrebu. Riječ je o otkriću da je Hrvatska kupila cjepivo protiv pandemijske gripe od tvrtke Novartis, iako se proizvođač ugovorom ogradio od nuspojava i neučinkovitosti cjepiva.

Prije nešto manje od dvije tisuće godina odvijao se razgovor u kojemu je izrečena rečenica što će postati životni moto mnogih rijetkih i iznimnih osoba, onih osoba čiji se životi prometejski ugrađuju u njihovu zajednicu. Tada je, naime, rečeno: „Ja sam se zato rodio i došao na svijet da svjedočim za istinu. Tko je god od istine, sluša moj glas.“ Godinama smo s ushićenjem slušali glas Nataše Škaričić, glas koji nam je ulijevao nadu, otkrivao nove razine istine, upućivao u skrivene tajne.

Zbog tog glasa i zbog istina koje su nam otkrivene, s iznimnim poštovanjem dodjeljujemo Nagradu Hipokrat najblistavijoj novinarki u području zdravstva – Nataši Škaričić.

LIDIJA GAJSKI

Ključne su spoznaje često bile moguće tek oslobođanjem od postojećih dogmi – neupitnih istina koje se ne smiju propitivati. Nije potrebno isticati kolika je hrabrost potrebna za dovođenje dogme u sumnju; još je veća hrabrost nužna za njeno razotkrivanje. Jer, neovisno o vremenu u kojima su stvarane, odgovor tvorca dogmi, bile one vjerske, znanstvene ili političke, bio je uvijek jednak – izopćenje iz zajednice, zatvaranje ili spaljivanje, a *krivovjerna* su djela uništavana ili stavljana na razne Indexe Prohibitorume.

Sve je navedeno važno istaći kako bismo u potpunosti shvatili razinu odvažnosti potrebnu za propitivanje danas još uvijek neupitne dogme vezane za liječenje i lijekove – dogme stvorene od industrije lijekova, dogme o kojoj se u svijetu usude govoriti tek rijetki, a u Hrvatskoj nitko - nitko do pojave današnje dobitnice Priznanja Hipokrat i njene knjige „Lijekovi ili priča o obmani“. Od svih hrabrih i velikih hrvatskih medicinskih autoriteta, ugled i moralnost naše medicine spasila je jedna skromna i samozatajna liječnica - dr. Lidija Gajski.

Dr. Gajski diplomirala je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 1985., a specijalizaciju iz interne medicine završila je 1994. Od tada radi kao specijalist za unutarnje bolesti, najprije u bolnici, a potom u domu zdravlja u Zagrebu. Član je Hrvatskog bioetičkog društva u kojem obnaša dužnost tajnice od 2004. godine.

Svojom knjigom dr. Gajski po prvi put javno, bez zadržke i granica ne propituje tek postojeću dogmu o učinkovitosti niza lijekova nego i znatno više – propituje liječničku stručnost i brigu za pacijente, ali i njihovu moralnost, hrabrost i etičnost. Po prvi put netko iz liječničkih krugova otvoreno postavlja pitanja o liječničkoj humanosti, poštenju i korumpiranosti, razotkrivajući nam sramotnu „bliskost“ znatnog broja liječnika s koruptivnim djelatnostima tvornica lijekova. Čitajući knjigu Lidije Gajski saznajemo kako se i sam temelj medicinske znanosti – znanstveni pokus – lažira, mijenja i prilagođava interesima industrije lijekova, bolno shvaćajući kako odavno nemamo pouzdanih podataka ne samo o učincima lijekova nego ni o učestalosti, naravi, tijeku i ishodima brojnih bolesti.

Istraživanje i rad na knjizi trajali su nekoliko godina jer je, pošto je autorica utvrdila da je značajan dio lijekova koji se danas masovno propisuju vrlo skromne ili dvojbene učinkovitosti, valjalo objasniti način na koji nastaje lažna predodžba o njihovoj djelotvornosti i korisnosti.

Kako to već biva kada se propituju tabu teme, tijekom rada na knjizi dr. Gajski nije naišla na podršku i pomoć kolega iz struke. Potpora je izostala i u pitanju recenzije knjige – čitav niz njenih kolega, od temeljnih znanstvenika do akademskih kliničkih liječnika odbilo je recenzirati njen rad, pa je recenzente konačno pronašla izvan medicinske struke. Slično je bilo s nakladnicima. Ne samo veliki izdavači, već i Medicinska naklada, kuća specijalizirana za publiciranje medicinske literature, nisu pokazali interes za objavljivanje djela. Knjigu je na kraju izdala Pergamena, mala izdavačka kuća koja publicira literaturu s područja bioetike.

Vrlo brzo po izlasku knjige u svibnju ove godine, novinari su za nju pokazali veliko zanimanje. Gotovo da nema većeg medija u Hrvatskoj koji joj nije posvetio pozornost. Prikazi knjige ili razgovori s autoricom objavljeni su u gotovo svim dnevnim novinama i tjednicima, a dr. Gajski višekratno nastupa na Hrvatskom radiju i televiziji te održava predavanja u knjižnicama, domovima za starije i udrugama bolesnika.

Glas o knjizi proširio se i izvan Hrvatske pa je dobitnica današnjeg priznanja krajem godine nastupila na jednoj od najgledanijih srbijanskih televizija kao i na slovenskoj državnoj televiziji.

U neskladu sa zanimanjem javnosti, rad dr. Gajski je potpuno je prešućen i ignoriran od onih kojima je zapravo i namijenjen - medicinskoj struci i voditeljima zdravstvene politike. Bez obzira što teme iz knjige dobile prostor i u Liječničkim novinama, glasilu Hrvatske liječničke komore koje dobivaju svi liječnici u Hrvatskoj, nikakav odgovor nije uslijedio, što, nažalost, upravo dokazuje iznesenu postavku o sukobu interesa u kojemu se nalaze i zdravstveni profesionalci i trenutna zdravstvena administracija.

Zbog svega iznesenog – zbog iznimne hrabrosti propitivanja tabuiziranih dogmi suvremene medicine, ali i dokazivanja zabluda u kojima ona živi, dr. Lidija Gajski svojom je knjigom „Lijekovi ili priča o obmani“ na najljepši mogući način zaslužila ovogodišnje Priznanja Hipokrat.